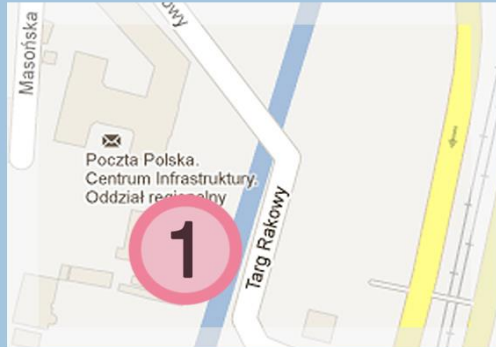

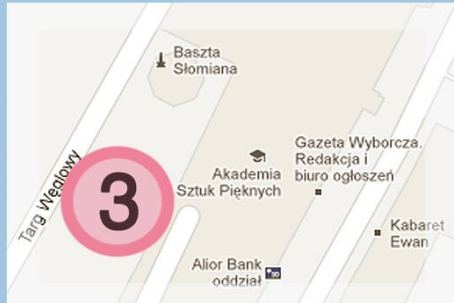
GDAŃSKIE MINIATURY- KOBIEТЫ PIÓRA

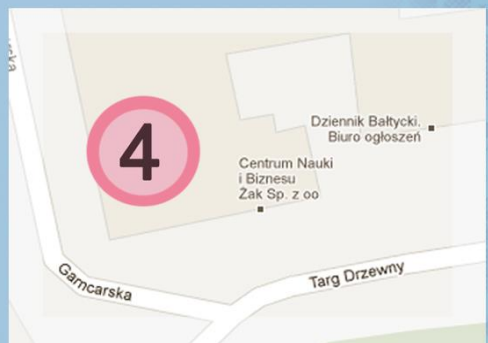
1. Na jaki budynek spogląda Maria Konopnicka?

2. Jaki sławny zabytkowy budynek znajduje się po lewej stronie Teatru Wybrzeże (patrzac w stronę Targu Węglowego)?

3. Podaj nazwę tej rzeźby.

4. Ile kosztował ten numer Dziennika Bałtyckiego?

5. Wymień jedno ze zwierząt, które możemy zobaczyć na przedprożu tej kamienicy.

Owocnych poszukiwań życzą:

z partnerami:

Kobiety pióra – pisarki i dziennikarki

Po feriach zapraszamy na wspólne odkrywanie historii kobiet w projekcie „Gdańskie Miniatury”. Podczas pierwszego w tym semestrze spaceru, śladami pisarek i dziennikarek, poznamy losy pięciu kobiet związanych z grodem nad Motławą. Żadna z nich nie pochodziła z Gdańska. Maria Konopnicka, która ma swój pomnik w centrum naszego miasta, była żywo zainteresowana losem Polek i Polaków w naszym regionie, czego świadectwem jest utwór „W Gdańsku”. Poznamy jakie były okoliczności pobytu sławnej pisarki w naszym mieście i o czym opowiada jej nowela. W Teatrze Wybrzeże przypomnimy sobie postać charyzmatycznej dziennikarki Róży Ostrowskiej i odkryjemy dlaczego została zwolniona z pracy na scenie. Czy pamiętacie bajkę pt. „Czarodziejski Młyn”? Pora poznać jej współtwórczynię Alinę Afansajew – jedną z najbardziej rozpoznawanych trójmiejskich artystek. Po drodze odwiedzimy także Dom Prasy na Targu Drzewnym. Pracowała tam pierwsza gdańska dziennikarka Maria Mikulska-Truskolaska. Na koniec spotkamy się z twórczością Stanisławy Fleszerowej-Muskat.

1. Maria Konopnicka, pomnik Marii Konopnickiej

Maria Konopnicka – pierwsza bohaterka naszego spaceru nie była gdańszczanką. Słynna polska nowelistka przebywała w Gdańsku przez miesiąc, od początku kwietnia do pierwszych dni maja 1906 r. Zamieszkała w kamienicy na Targu Węglowym. Maria Konopnicka miała wówczas 64 lata i była już uznaną pisarką i działaczką patriotyczną. Był to w historii Polski trudny czas zaborów. **Rzeczpospolita Obojga Narodów**, jak kiedyś nazywał się nasz kraj, po długich latach niszczących wojen w XVII stuleciu oraz niewydolnemu systemowi rządzenia, który uniemożliwił wprowadzenie odpowiednich reform, stała się łatwym łupem dla wzrastających w siłę sąsiadów. Każda nowa reforma musiała być uzgodniona ze szlachtą – społecznością, która posiadała prawa polityczne. W sejmie szlachta tworzyła izbę poselską. Zadaniem izby poselskiej było dyskusowanie oraz głosowanie nad ustawami. Do rozkładu instytucji sejmu doprowadziła zasada jednomyślności podczas głosowania oraz zasada liberum veto, czyli prawo przysługujące każdemu szlachcicowi do unieważnienia uchwały i zerwania sejmu. Umożliwiało to wtrącanie się obcych mocarstw w wewnętrzne sprawy Polski, a w dalszej konsekwencji do trzech **rozbiorów**. Po raz pierwszy ziemie Rzeczypospolitej Obojga Narodów zostały podzielone między Rosję, Prusy i Austrię w 1772 r. Podczas dwóch kolejnych rozbiorów w roku 1793 i 1795 Polacy utracili resztę swoich ziem.

Maria Konopnicka w tych trudnych czasach w swoich utworach starała się podsycać narodowego ducha i stawiała w obronie uciskanych Polaków i Polek. Dlatego też wbrew lekarskim zaleceniom dużo podróżowała i zgłębiała wiedzę na temat nastrojów rodaków pod zaborami. Często łamała w ten sposób krzywdzące Polaków prawa. Na terenie Prus przebywała nielegalnie w związku z zakazem przekraczania granicy przez Polaków i Polki.

Sytuacja ludności pod zaborami różniła się istotnie. Polacy i Polki w zaborze austriackim mogli swobodnie używać języka ojczystego i zajmowali wyższe stanowiska w **galicyjskich** (ziemie należące do zaboru austriackiego) urzędach, sądach i szkołach. W zaborze rosyjskim po powstaniu styczniowym (1863-1864 r.) car zarządził **rusyfikację**, czyli narzucanie Polakom i Polkom kultury i języka rosyjskiego. Od tej pory nauczano przedmiotów w tym języku. Pomorze Gdańskie należało do zaboru pruskiego. Polacy i Polki również byli tu prześladowani. Władze niemieckie narzucały ludności swoją kulturę - taka polityka nazywa się **germanizacją**. Dzieci nauczano wyłącznie w języku niemieckim, a polszczyzna zniknęła nawet z urzędów. W Wielkopolsce władze pozbawiały polskich chłopów ziemi i przekazywały ją niemieckim osadnikom. Jednak nasze rodaczki i rodacy nie dawali sobie narzucić całkowicie kultury niemieckiej. Dzieci z wielkopolskiego miasteczka **Września** strajkowały w 1901 r. w obronie zachowania języka polskiego w nauczaniu religii.

Maria Konopnicka w Gdańsku starała się poznać nastroje ludności kaszubskiej. Pragnęła również odkryć słowiańskie ślady na Pomorzu. Niewielki utwór pt. **“W Gdańsku”** powstał właśnie dzięki pobytowi pisarki nad Motławą. Jest to historia rodziny polskiego rycerza Mikołaja Myszkowskiego, który wzenił się w niemiecką rodzinę Mökinsów – gdańskich patrycjuszów. Z pokolenia na pokolenie Myszkowscy tracili swoją polskość, przyjmując niemiecką kulturę i obyczaje.

Niedługo po publikacji noweli (krótki utwór literacki) Maria Konopnicka napisała wiersz pt. **“Rota”**, który powstał pod wpływem oburzenia autorki prześladowaniami Polaków i Polek w zaborze pruskim. Wiersz był wielokrotnie śpiewany podczas ważnych wydarzeń w Polsce. Muzykę do “Roty” napisał **Feliks Nowowiejski**. Współcześnie melodia “Roty” rozbrzmiewa z carillonów (instrument zbudowany z dzwonów) wieży gdańskiego Ratusza Głównego Miasta.

2. Róża Ostrowska – Teatr Wybrzeże

Druga bohaterka naszego spaceru to Róża Ostrowska – bardzo znana pisarka i scenarzystka teatralna. Urodziła się 1 września 1926 roku w Wilnie. Po wojnie przez krótki okres studiowała filologię polską w Poznaniu, aby ostatecznie swoje losy związać z Trójmiastem. W 1950 r. rozpoczęła pracę w rozgłośni radiowej Polskiego Radia. Nie była wówczas anonimową postacią. Jej debiutanckie opowiadanie z 1948 r. pt. **“Itka Fejgus”** zostało nagrodzone w ważnym konkursie. W radiu pełniła funkcję redaktora, a następnie kierownika literackiego. Na falach radiowych z powodzeniem czytała felietony, reportaże, opowiadania oraz słuchowiska. Mimo młodego wieku imponowała współpracownikom i słuchaczom pracowitością. W radio dała poznać się jako niezwykle utalentowana i wrażliwa autorka tekstów o pięknym i hipnotyzującym głosie.

W następnych latach coraz bardziej poświęcała się literaturze. Pracowała dla dwutygodnika “Pomorze”, gdzie publikowała cieszące się popularnością artykuły, recenzje i fragmenty prozy. Na łamach czasopisma prowadziła również stały felieton pt. **“Kluka znad Bałtyku”**.

W 1956 r. Róża Ostrowska opublikowała swoją pierwszą książkę. Był to zbiór opowiadań zatytułowany **“Premiera”**. Oprócz autobiograficznych akcentów, znajdziemy tam ogromnie różnorodną tematykę – od opisów małych miasteczek i społeczności do ukazania walki ze słabościami. Niedługo potem spod pióra autorki wyszedł jej bodaj najważniejszy utwór literacki,

powieść pt. **“Wyspa”**. Róża Ostrowska osadziła akcję książki na Kaszubach, dając w ten sposób wyraz swojemu przywiązaniu do regionu.

W latach 60. ubiegłego wieku Róża Ostrowska związała się z Teatrem Wybrzeże. Podobnie jak w radio pełniła tam funkcję kierownika literackiego.

Wówczas w Polsce panował **komunizm** – czyli system władzy oparty na totalnej kontroli przez jedną, legalną partię **PZPR** (Polska Zjednoczona Partia Robotnicza) wszystkich dziedzin życia społecznego. Po raz pierwszy polskie społeczeństwo zbuntowało się w **1956 r. w Poznaniu**. W czerwcu wybuchł strajk robotników (tzw. poznański czerwiec), którzy domagali się spełnienia obietnic danych przez państwo. Róża Ostrowska już wtedy wykazywała się odwagą w głośnym wypowiedaniu swojego zdania, w październiku 1956 roku wystąpiła podczas wiecu na Politechnice Gdańskiej.

W **marcu 1968 r. (tzw. wydarzenia marcowe)** do walki z systemem komunistycznym przystąpiła **inteligencja** (osoby wykształcone), która domagała się **wolności słowa**, czyli możliwości swobodnej wypowiedzi na różne tematy. Otwarty bunt zainicjowały demonstracje studenckie w Warszawie. Protestujących studentów rozpędziły oddziały milicji (dawna nazwa policji). Za udział w zamieszkach studenci byli wyrzucani z uczelni i siłą powoływani do wojska, a wykładowcy, którzy ich popierali zwalniani z pracy.

Władze **PRL (Polska Rzeczpospolita Ludowa)** oskarżyły Polaków żydowskiego pochodzenia o podżeganie i inicjowanie wystąpień. Spowodowało to masową **emigrację**, czyli wyjazd z Polski wielu wybitnych artystów, polityków i naukowców. Wszyscy ci, którzy stanęli w obronie polskiej ludności żydowskiego pochodzenia byli zwalniani z pracy i szykanowani.

Róża Ostrowska sprzeciwiała się fałszowaniu przez władze prasy i innych mediów na temat obrazu sytuacji strajków studenckich w marcu 1968 roku. Wyraźnie nie podobały jej się **antysemickie** (wrogiej postawie wobec ludności żydowskiej) wypowiedzi rządu. Podpisała wraz z Lechem Bądkowskim i Franciszkiem Fenikowskim protest w obronie studentów za co została zwolniona z pracy i wykluczona z życia publicznego.

Mimo odejścia z teatru Róża Ostrowska do końca życia była mocno związana ze światem kulturalnym Gdańska. Należała do Związku Literatów Polskich. Wraz z Izabellą Trojanowską napisała w 1962 r. swoisty przewodnik po Kaszubach – **“Bedeker Kaszubski”**. Pod koniec życia autorki w 1974 r. książka została jeszcze uzupełniona i poszerzona. Róża Ostrowska zmarła w 1975 r. Gdańszczanie nie zapomnieli o niej. W podziękę za niespożyty pracę i dorobek artystyczny ufundowali jej **tablicę pamiątkową** w Teatrze Wybrzeże. Jedną z ulic we Wrzeszczu, gdzie mieszkała, nosi jej imię.

3. Alina Afansajew – Akademia Sztuk Pięknych

Alina Afansajew urodziła się w Wilnie na Litwie. W 1945 r. przyjechała na Wybrzeże i niemalże od razu wrosła w kulturalny świat Trójmiasta. Artystka skończyła Państwową Wyższą Szkołę Sztuk Plastycznych (dzisiejszą Akademię Sztuk Pięknych w Gdańsku) na wydziale malarskim. W swoim ciekawym życiu najbardziej związała się jednak z teatrem. Pracowała jako scenografka teatralna i telewizyjna, scenarzystka, reżyserka. Jest autorką bardzo wielu projektów scenograficznych do

przedstawień wystawianych w Trójmieście i w całej Polsce. Wraz z mężem **Jerzym Afansajewem** – znanym poetą, pisarzem, aktorem, reżyserem oraz współtwórcą legendarnego teatryku studenckiego **Bim Bom** prowadziła teatr **“Cyrk Rodziny Afansajeff”**. Wyreżyserowała i stworzyła scenografię do przedstawienia pt. **“Cyrk rodziny Afansajeff bis”**, który miał premierę w Teatrze Miniatura.

Alina Afansajew oprócz zajmowaniem się sztukami plastycznymi tworzyła literaturę dziecięcą. Jej debiutem książkowym jest doskonale znana dzieciom bajka pt. **“Czarodziejski młyn”**, którą napisała wspólnie z mężem. Bajka opowiada o przygodach dzieci – Dorotki i Filipa, którzy starają się przywrócić radość w Smętowie. Mieszkańcy tego miasteczka są bardzo smutni i osowiali, gdyż zły młynarz sprawił, że nikt się nie śmiał. Jak się okazało, do mąki dosypał zmielonych białych gołębic piór, które odpowiadają za zły nastrój. Złemu czarowi oparli się tylko Dorotka i Filip – dwójka dzieci, które straciły rodziców. Rodzeństwo podstępnie przyciągnęło, a następnie uwięziło młynarz.

Dzięki przyjaznej myszce dzieci dowiadują się, że ich gospodarz opuszcza swoje domostwo tylko w jeden dzień w roku. Postanawiają wykorzystać ten fakt. Porywają młyn, który jak się okazuje, potrafi latać. W rozwikłaniu zagadki parze bohaterów pomagają jeszcze gołębie, sowy i krowa o imieniu Kunegunda. Dzieci podróżują po pełnym fantazji baśniowym świecie. W poszukiwaniu lekarstwa na smutek odwiedzają krainy Króla Golibrody, Władcy Perfum i Króla Karcianego. Wreszcie docierają do krainy szczęśliwości skąd przywożą do Smętowa dzwon weselny, który sprawia, że w ludzkich sercach znów zakwita radość. Za odnalezienie środka rozweselającego Dorotka i Filip w nagrodę zostają członkami Miejskiej Rady Narodowej. **“Czarodziejski młyn”** ma swoją wersję sceniczną, czyli jest wystawiany na deskach teatru.

Premiera przedstawienia odbyła się niemalże pół wieku temu w Teatrze Miniatura.

Alina Afansajew jest ponadto autorką licznych tekstów, które ukazywały się w czasopiśmie literackich oraz słuchowisk radiowych. W tym roku skończy 83 lata.

4. Maria Mikulska-Truskolaska, redakcja „Dziennika Bałtyckiego”

W 2015 r. **“Dziennik Bałtycki”** będzie obchodził swoje 70. urodziny. Gazeta powstała po wojnie. Pierwotnie siedzibę miała w Gdyni. Pierwszy numer w nakładzie 3000 egzemplarzy wyszedł 19 maja 1945 r. Został on poprzedzony pięcioma **“Biuletynami Bałtyckimi”** (biuletyn to niskonakładowe pismo). Od samego początku powstania gazety była z nią związana jej pierwsza dziennikarka – **Maria Mikulska-Truskolaska**.

Nasza bohaterka urodziła się na Ukrainie w pobliżu Odessy. Ziemie te wchodziły w skład Podola, które Polska utraciła ostatecznie po II rozbiórce Rzeczypospolitej (1793 r.) na rzecz Rosji. Region nie powrócił do Polski w momencie odzyskania niepodległości w 1918 r. Po rozbiorach Podole wciąż było jednak zamieszkałe przez polskie rodziny. Po I wojnie światowej powstała na tych terenach Ukraińska SRR (Socjalistyczna Republika Radziecka) – państwo należące do ZSRR (Związek Socjalistycznych Republik Radzieckich).

Przed II wojną światową wraz z grupą innych rodaków i rodaczek Maria Mikulska-Truskolaska uciekła przed Armią Czerwoną (wojskiem radzieckim) do Warszawy. W stolicy ukończyła Wyższą Szkołę Dziennikarską. II wojna światowa zastała ją w Polsce. Dziennikarkę wysiedlił z Warszawy i umieścił w obozie pracy pod Krakowem niemiecki okupant.

Po wojnie Maria Mikulska-Truskolaska postanowiła związać się z Wybrzeżem. Tutaj wraz z dwójką innych dziennikarzy weszła w skład redakcji "Biuletynu Bałtyckiego" a następnie już w poszerzonym gronie zajęła się "Dziennikiem Bałtyckim". Gazeta miała ogromne trudności – nie posiadała polskich czcionek drukarskich ani maszyn do pisania z polskimi znakami. Wszystko, czym dysponowali to sprzęt pozostawiony po niemieckich mieszkańcach Trójmiasta. W 1958 r. redakcja "Dziennika Bałtyckiego" przeniosła się do Gdańska, odtąd siedzibą gazety jest **Dom Prasy** przy Targu Drzewnym.

Maria Mikulska-Truskolaska przeszła na emeryturę w 1972 r., jednak nie przestała pisać. Zmarła w 2005 r. mając 94 lata.

5. Stanisława Fleszerowa-Muskat, ul. Mariacka

Ostatnią bohaterką dzisiejszego spaceru jest **Stanisława Fleszerowa-Muskat**. Poetka, powieściopisarka, twórczyni słuchowisk radiowych i dramaturżka związana przez długie lata z Gdańskiem pochodziła z Wielkopolski. Już jako kilkunastoletnia dziewczynka publikowała swoje wiersze na łamach miejscowej gazety. Gdy dorosła pragnęła zostać adwokatką i podjęła w tym celu studia prawnicze w Poznaniu. Rozpoczęcie II wojny światowej pokrzyżowało jej plany pracy w wymiarze sprawiedliwości. Była zmuszona przerwać studia i została wysłana na **roboty przymusowe** do Niemiec. Był to sposób pozyskiwania taniej siły roboczej przez III Rzeszę. Ludność z krajów okupowanych przez nazistowskie Niemcy była zmuszana do pracy na rzecz systemu, inaczej groziło im trafienie do **obozu koncentracyjnego** – miejsca zagłady wielu milionów ludzi. Na szczęście Stanisława Fleszerowa-Muskat została zwolniona z ciężkich robót i dalsze koleje losu rzuciły ją do Lwowa i Częstochowy, gdzie otrzymała posadę urzędniczką. Po wojnie przyjechała na Wybrzeże – tu postanowiła zapaść korzenie.

Pisarka zaczęła od pisania felietonów (utworów dziennikarskich zawierających własną opinię, często pisanych w lekkim stylu) w "**Głosie Wybrzeża**" – jednej z najbardziej poczytnych gazet na terenie Trójmiasta. Czasopismo lata świetności przeżywało w latach 70. ubiegłego wieku i było wydawane do 2005 r. Dziennik na swoich stronach poruszał problemy nurtujące gdańszczan i gdańszczanki oraz związane z regionem Kaszub i Kociewia.

Dalsza kariera Stanisławy Fleszarowej-Muskat była związana z Teatrem Wybrzeże, gdzie pełniła funkcję kierownika literackiego. Przez współpracowników była pieszczotliwie nazywana "kierownicą". Skupiała się również na pracy w gdańskim oddziale **Związku Literatów Polskich** (ZLP), którego była prezeską.

Pisarka za swój debiut uznawała wydany w 1948 r. poemat historyczny "**Sen o morskiej potędze**". Natomiast pierwszym utworem prozatorskim (niewierszowanym) była nagrodzona książka pt. "**Na stoczni**". Poważny sukces w karierze Stanisławy Fleszarowej-Muskat

przyniosła powieść **“Pozwólcie nam krzyżeć”** z 1958 r. Bohaterowie książki to kilka rodzin, które znalazły się w niemieckiej niewoli. Autorka starała się nie oceniać ludzkiego postępowania jedynie w oparciu o narodowość, nie ma tam podziału na złych Niemców i dobrych Polaków. Ukazuje różne postawy bohaterów wobec tragedii wojennej. Niektórzy zagłuszają głos sumienia i starają się przeżyć za wszelką cenę. Wśród Niemców i osadzonych w niewoli są i tacy, którzy potrafią zachować godność. Książka ma swoją wersję filmową pt. **“Spotkania w mroku”**. Stanisława Fleszarowa-Muskat była wierna tematyce swoich czasów. Napisała 700 utworów, które w większości zostały wydane. Pisarka odeszła w 1989 r.

Autor: Krzysztof Murawski

Zdjęcia: Krzysztof Murawski

Konsultacja: Andrzej Fac

Mapy: mapy google

Opracowanie graficzne: Agata Graban

Redakcja: Anna Urbańczyk

Korekta: Larysa Sałamacha, Anika Połom

Pomysłodawczyni projektu: Małgorzata Kmicieńska

Bibliografia:

Encyklopedia Gdańska, Gdańsk 2012.

Konopnicka M., W Gdańsku, Warszawa 1977.

Kowalewska M., Gdańsk literacki, Gdynia 1964.

Woźniak T., Znani Nieznani cz. 2, pod. red. Marzeny Burczyckiej-Woźniak, Gdańsk 2005.

http://www.e-teatr.pl/pl/artykuly/48540.html?josso_assertion_id=6FEE3E7908F28DED

<http://www.biblionetka.pl/art.aspx?id=33480>

<http://lubimyczytac.pl/autor/23974/stanislaw-fleszarowa-muskat>

<http://hgalus.republika.pl/tom.14.htm>

<http://www.sw-jan.vn.pl/alina.html>

<http://www.old.wbpg.org.pl/slovníklista.php?pisarz=14>

<http://www.teatr.jgora.pl/spektakle.php?id=27>

<http://poleczkazksiążkamibeel2.blox.pl/2010/01/Czarodziejski-mlyn-Alina-i-Jerzy-Afanasjew-Teresa.html>

<http://kultura.onet.pl/ksiazki/artykuly/zycie-ksiazek-zaczyna-sie-po-piecdziesiatce,1,5372510,artykul.html>

<http://pozn.naszemiasto.pl/artykul/159879,19-maja-jego-urodziny,id,t.html>

